

Taxatie bij wolvenschade aan schapen in Nederland

Missie

Samen werken aan diergezondheid, in het belang van dier, dierhouder en samenleving. Dat is de missie waar we bij Royal GD (Gezondheidsdienst voor Dieren, GD) al honderd jaar voor staan.

Met ruim 400 medewerkers werken we elke dag op een innovatieve manier aan de gezondheid van landbouwhuisdieren en gezelschapsdieren. We doen dit samen met dierhouders, dierenartspraktijken, overheden en bedrijfsleven. GD is gevestigd in Deventer en is actief op de Nederlandse markt en onderneemt daarnaast steeds vaker internationale activiteiten. In 2018 realiseerde GD een omzet van 57 miljoen euro.

Voor de vijf miljoen laboratoriumbepalingen die we per jaar doen, hebben we één van de grootste veterinaire laboratoria ter wereld tot onze beschikking. Daarnaast beschikt GD over een team van dierenartsen, specialisten en wetenschappers. Zij voeren diergezondheidsmonitoring uit, doen praktijkgericht onderzoek en ontwikkelen programma's voor dierziektepreventie en –bestrijding.

De combinatie van diagnostiek en diergezondheidsexpertise is wat GD zo uniek maakt. Hiermee kunnen we producten en diensten aanbieden die niet alleen zorgen voor verbetering van de diergezondheid, maar die ook klantgemak en een goed rendement opleveren.

Ons laboratorium beschikt over de modernste apparatuur. Ongeveer 600 verschillende bepalingen worden routinematig uitgevoerd, variërend van postmortaal onderzoek (sectie) tot het uitvoeren van moleculair diagnostische testen.

Internationaal staat GD bekend als Royal GD, een organisatie met een goede reputatie als contract research organisatie voor toegepast onderzoek, onderwijs en consultancy. Ons opleidings- en trainingsinstituut GD Academy organiseert trainingen over diergezondheid voor veehouders en hun dierenartsen en voor de farmaceutische- en de veevoederindustrie. De cursussen omvatten zowel de theorie als de praktijk van veterinaire diagnostiek en laboratoriumonderzoek.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van BIJ12

Auteurs:	Dr. P. Vellema, MSc T. de Haan
Projectleider:	MSc T. de Haan
Intern opdrachtgever:	GD
Datum:	Mei 2019

Copyright © 2019. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze publicatie mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van GD.

Inhoud

SAMENVATTING	4
1. RAPPORT	5
2. LITERATUUR	9
3. BIJLAGEN	10

Samenvatting

Huidige situatie wolvenbeleid

De terugkomst van de wolf (*Canis lupus*) in Nederland leidt tot stevige discussies. Het risico op faunaschade neemt toe zoals ook blijkt uit data van BIJ12, de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie van de provincies. In 2018 zijn in Nederland ruim 160 schapen door wolven gedood, maar ingrijpen is verboden vanwege de beschermde status van de wolf. Getroffen dierhouders kunnen via BIJ12 een tegemoetkoming aanvragen voor de geleden schade. Onder deze tegemoetkoming valt de volgende directe en indirecte schade:

- de taxatiewaarde van het gedode dier;
- de dierenartskosten van een gewond dier tot maximaal de taxatiewaarde van het dier;
- maximaal tweemaal de taxatiewaarde wanneer het gewonde dier na behandeling alsnog overlijdt;
- voorrij- en afvoerkosten van Rendac.

Opdracht vanuit BIJ12

Het is ingewikkeld om de hoogte van tegemoetkomingen bij wolvenschade te bepalen. Daarom heeft BIJ12 GD gevraagd om op basis van de uitgangspunten in het INTERPROVINCIAAL WOLVENPLAN een rapport op te stellen over het afhandelen van schades en het uitkeren van tegemoetkomingen, dit alles binnen de door de provincies en BIJ12 gehanteerde beleidskaders en uitgangspunten.

Dit rapport is opgesteld na overleg met Peter van Horne van Wageningen Economic Research en met Saskia Duives-Cahuzak, voorzitter van de LTO-vakgroep Schapenhouderij.

Adviesrapport van GD

Wageningen Economic Research stelt jaarlijks voor alle landbouwhuisdieren waardebeoordelingen op in het kader van uitbraken van besmettelijke dierziekten en actualiseert deze wanneer een uitbraak plaatsvindt. GD adviseert om op basis van geactualiseerde waardebeoordelingen van Wageningen Economic Research de waarde van door wolven gedode of verwonde schapen te bepalen.

Tussen wolvenschade en uitbraken van besmettelijke dierziekten bestaan verschillen. GD adviseert daarom om naast de bovengenoemde schade ook de volgende kosten te vergoeden:

- dierenartskosten die worden gemaakt om dieren te controleren op verwondingen en om dieren te behandelen;
- geleden schade door optreden van abortus, bijvoorbeeld op basis van een schatting van het aantal abortussen op basis van gegevens in de centrale I&R-database van RVO;
- gederfde melkproductie op een melkschapenbedrijf wegens uitval of verlaagde productie bij de overlevende schapen door stress of verwondingen, bijvoorbeeld op basis van door de houder aangeleverd bewijs.

Kosten die verband houden met herstel van omheiningen of andere zaken en de tijd die de veehouder kwijt is om wolvenschade af te handelen, worden vanuit de beleidskaders die provincies en BIJ12 hanteren als indirecte schade gezien en komen derhalve niet voor een tegemoetkoming in aanmerking.

Aanbevelingen

Het verdient aanbeveling om zo snel mogelijk tot afhandeling van het geval en vaststelling van de hoogte van de tegemoetkomingen te komen om ruis achteraf te beperken of te voorkomen. Mocht een houder niet akkoord gaan met de getaxeerde hoogte van de tegemoetkomingen dan kan hij binnen 8 dagen na ontvangst van het taxatierapport bedenkingen op de taxatie indienen bij BIJ12. Echter, de bewijslast ligt in dit geval bij de houder. Het bewijs moet zijn gebaseerd op feitelijke informatie en bijvoorbeeld worden ondersteund door data uit de centrale I&R-database en bankafschriften of andere documenten. De uitwerking van dit rapport kan als uitgangspunt dienen bij overleg met beleidsmedewerkers van provincies, die verantwoordelijk zijn voor het wolvenbeleid in Nederland.

1. Rapport

1.1 Introductie

De wolf (*Canis lupus*) is terug in Nederland. Dit zoogdier uit de orde *Carnivora* (roofdieren) en de familie *Canidae* (hondachtigen) komt van origine op het noordelijk halfrond voor en kwam van oudsher vrijwel overal in Europa voor. Door gebrek aan wilde prooidieren en bestrijding zijn ze in veel landen verdwenen. De laatste wolf in Nederland is in 1897 waargenomen; in diezelfde periode verdween de wolf ook uit onze buurlanden. Vooral door beschermingsmaatregelen en een toename van herten, reeën en wilde zwijnen is de wolvenpopulatie zich aan het herstellen, en sinds de jaren negentig van de vorige eeuw is de wolf terug in Duitsland. In 2015 is na een lange afwezigheid de eerste wolf weer in Nederland gesignaleerd en in februari 2019 heeft de eerste wolvin zich officieel gevestigd op de Noord-Veluwe. Een tweede wolvin wordt hier sinds augustus 2018 waargenomen en heeft zich in maart 2019 officieel gevestigd op de Zuid-Veluwe. DNA sporen en een cameraval hebben uitgewezen dat er sprake is van een derde, mannelijke, wolf die zich heeft aangesloten bij de wolvin op de Noord-Veluwe. Mogelijk zal dit leiden tot voortplanting van de wolf in Nederland. In totaal zijn er in 2018 tien verschillende wolven gesignaleerd in Nederland. Niet iedereen juicht de komst van de wolf toe, mede omdat naar verwachting ook de kans op faunaschade toeneemt.

De wolf is een beschermde diersoort, op basis van artikel 6 van het Verdrag van Bern. De invulling hiervan binnen Europa verschilt. In Nederland is de wolf aangewezen als beschermde inheemse soort, waardoor het doden of verstoren van de wolf niet is toegestaan. Afschieten is alleen mogelijk wanneer er bijvoorbeeld sprake is van agressief gedrag naar mensen of naar honden. Wolven jagen vooral op hoefdieren en maken daarbij geen onderscheid tussen wild of gehouden vee; van de gehouden dieren zijn vooral schapen vaak slachtoffer.

Provincies zijn verantwoordelijk voor het wolvenbeleid in Nederland en ook voor het uitkeren van tegemoetkomingen bij schade veroorzaakt door de wolf. BIJ12 is de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie van de provincies en fungeert als opdrachtgever bij onder andere het taxeren van schades ten behoeve van tegemoetkomingen. In de periode van januari tot en met oktober 2018 zijn in Nederland ruim 160 schapen gedood door de wolf, en voor deze dieren is gemiddeld € 181,- per dier uitgekeerd.

Het INTERPROVINCIAAL WOLVENPLAN dat op 24 januari 2019 is vastgesteld door het bestuur van het Interprovinciaal Overleg (IPO), geeft richting aan gezamenlijke beleidsuitvoering van provinciale taken rondom de wolf en vormt de basis om beleid formeel te verankeren. In dit plan staan ook de uitgangspunten voor uitkering van schade.

1.2 Opdracht

Het bepalen van de hoogte van tegemoetkomingen bij wolvenschade is ingewikkeld en kan leiden tot discussie. BIJ12 heeft GD gevraagd om op basis van de vastgestelde uitgangspunten in het INTERPROVINCIAAL WOLVENPLAN van januari 2019 een voorzet te geven om schades goed en snel af te handelen. Dit rapport is de uitwerking daarvan en is uitgangspunt bij overleg met beleidsmedewerkers van provincies als verantwoordelijke voor het wolvenbeleid in Nederland.

1.3 Vastgestelde uitgangspunten

Het INTERPROVINCIAAL WOLVENPLAN is het kader waarbinnen dit advies wordt gegeven en hanteert de volgende uitgangspunten voor tegemoetkomingen bij wolvenschade:

- BIJ12 is gemandateerd om te beslissen op aanvragen voor een tegemoetkoming bij wolvenschade en draagt ook zorg voor voorlichting over schadepreventie;
- de dierhouder is verantwoordelijk voor een goede bescherming van zijn dieren;
- een dierhouder met dood of verwond vee die een wolf als veroorzaker vermoedt dient binnen 24 uur na de gebeurtenis hiervan melding te doen bij BIJ12;
- een tegemoetkoming wordt verleend indien het dier met zekerheid of zeer waarschijnlijk door een wolf is gedood;

- tot 1 januari 2022 wordt alle schade door wolven vergoed, ongeacht of er preventieve maatregelen zijn gebruikt om de wolf op afstand te houden;
- vergoeding van wolvenschade geldt voorlopig voor zowel bedrijfsmatige houders als voor hobbydierhouders;
- de directe schade (zie voor definitie provincies en BIJ12, Bijlage 1) komt in aanmerking voor vergoeding; dit houdt in dat vervolgschade en bijkomende schade niet voor een tegemoetkoming in aanmerking komen;
- voor een gedood dier geldt een vergoeding van de taxatiewaarde van het dier;
- dierenartskosten bij een verwond landbouwhuisdier komen voor vergoeding in aanmerking tot maximaal de taxatiewaarde van het dier; wanneer het dier na behandeling alsnog overlijdt, dan bedraagt de hoogte van de tegemoetkoming maximaal twee keer de taxatiewaarde: tegemoetkoming in de dierenartskosten plus de taxatiewaarde van het dier;
- voorrij- en afvoerkosten van een kadaver naar Rendac worden beschouwd als directe schade.

1.4 Waar hangt schade van af

Het bepalen van de hoogte van tegemoetkomingen bij wolvenschade is complex en afhankelijk van meerdere factoren zoals ras, geslacht, leeftijd, dracht en stadium van de dracht, gebruiksdoel (slacht, fokkerij, melkproductie), wel of niet opname in stamboek, wel of niet biologische bedrijfsvoering, gezondheidsstatus van het bedrijf (zwoegerziektevrij, CL-vrij, scrapieresistent) of van het individuele dier (scrapieresistent met genotype ARR/ARR).

1.5 Waardetabel schapen bij uitbraken van besmettelijke dierziekten

In Nederland zijn Wageningen Livestock Research en Wageningen Economic Research elk op hun eigen manier betrokken bij waardebeoordeling van dieren. Het door Wageningen Livestock Research uitgegeven handboek Kwantitatieve Informatie Veehouderij (KWIV-veehouderij) bevat actuele statistische prijsinformatie van verschillende diersoorten, waaronder melkvee, vleesvee, geiten, schapen, paarden, varkens en pluimvee. Wageningen Economic Research stelt sinds 2007 in opdracht van het ministerie van LNV waardetabellen voor verschillende landbouwhuisdieren op die als uitgangspunt dienen bij de waardebeoordeling in het kader van uitbraken van besmettelijke dierziekten. Jaarlijks vindt een update plaats waarbij taxateurs en vertegenwoordigers van de sector zijn betrokken. Deze tabellen zijn juridisch robuust gebleken en hebben een groot draagvlak, niet alleen nationaal maar ook in Europees verband. De tabellen voor schapen houden rekening met de meeste van de hierboven genoemde factoren. Voor een nadere uitwerking van deze werkwijze om tot waardetabellen te komen, zie Bijlage 2. Inmiddels zijn voor alle landbouwhuisdieren vergelijkbare waardetabellen beschikbaar en bij wolvenschade aan andere diersoorten is een vergelijkbare werkwijze mogelijk als omschreven in dit rapport voor schapen.

1.6 Waardetabel schapen in kader van wolvenschade

De waardebeoordeling van schapen in het kader van uitbraken van besmettelijke dierziekten komt in veel opzichten overeen met de waardebeoordeling bij wolvenschade. Tussen wolvenschade en uitbraken van besmettelijke dierziekten bestaan verschillen:

- nadat een koppel schapen in contact is geweest met een wolf, is het van belang dat een dierenarts de dieren controleert op verwondingen; controle op botbreuken en op schade aan het strottenhoofd verdient daarbij extra aandacht; de kosten voor dit eerste bezoek, bestaande uit de voorrijkosten en onderzoekskosten van de dierenarts, vormen directe schade;
- schapen kunnen na contact met een wolf gewond raken; dierenartskosten komen voor vergoeding in aanmerking tot maximaal de taxatiewaarde van het dier; deze taxatiewaarde wordt bepaald met behulp van de waardetabel voor schapen (paragraaf 1.5); wanneer het dier na behandeling alsnog overlijdt, dan bedraagt de hoogte van de tegemoetkoming maximaal twee keer de taxatiewaarde: tegemoetkoming in de dierenartskosten plus de taxatiewaarde van het dier;
- schapen kunnen na contact met een wolf aborteren; indien abortus optreedt na contact met een wolf vindt dit in de regel binnen een week na dit voorval plaats; bij een eventueel geschil kan een schatting van het aantal abortussen worden gemaakt op basis van het verschil in gemiddeld

drachtigheidspercentage over de voorgaande vijf jaren op basis van registratie in de centrale I&R-database van RVO en het drachtigheidspercentage in het aflamseizoen volgend op contact met een wolf; het drachtigheidspercentage kan berekend worden op basis van het aantal op dat moment aanwezige ooiën en het aantal geregistreerde lammeren in de centrale I&R-database; de bewijslast hiervoor ligt bij de houder; de houder kan er ook voor kiezen om bewijs voor het drachtigheidspercentage op een andere manier te leveren, bijvoorbeeld op basis van stamboekgegevens en/of data uit SG-Online (registratieprogramma voor schapen en geiten);

- op een melkschapenbedrijf is bij wolvenschade waarbij een relatief laag percentage van de dieren is getroffen, de aankoop van dieren voor vervanging niet aan te raden vanwege het risico op insleep van dierziekten; dit geldt niet alleen voor bedrijven met een hoge gezondheidsstatus, maar ook voor bedrijven die dit niet hebben; wegens uitval van de getroffen schapen en stress of verwondingen onder de overgebleven dieren, is de kans op verlaagde melkproductie aannemelijk; gederfde melkproductie (opbrengst min kosten op basis van door veehouder aangeleverde informatie, bij voorkeur in gemiddeldes per dier) gedurende de rest van de lactatie is daarmee ook directe schade;
- bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte regelt de NVWA de afvoer van dieren naar Rendac; bij wolvenschade regelt de veehouder dit; de voorrij- en afvoerkosten van een kadaver naar Rendac worden beschouwd als directe schade;
- schapen kunnen na contact met een wolf in paniek raken en omheiningen of andere zaken beschadigen; herstel hiervan brengt kosten met zich mee; dit betreft een combinatie van uren en materialen. Vanuit de beleidskaders die provincies en BIJ12 hanteren worden deze kosten gezien als indirecte schade;
- om een door wolven aangerichte schade af te handelen is de veehouder tijd kwijt voor het bijeendrijven van zijn dieren die door een wolf zijn opgejaagd en uitgebroken, voor het melden van de schade, voor het aanwezig zijn bij monsternamen voor DNA-onderzoek, voor het opruimen van dode dieren en het behandelen van gewonde dieren; deze schade is moeilijk te kwantificeren maar zou geschat kunnen worden op bijvoorbeeld €18-€20/uur, op basis van KWIN-veehouderij 2014/2015. Vanuit de beleidskaders die provincies en BIJ12 hanteren worden deze kosten gezien als indirecte schade;
- de emotionele schade bij de veehouder die het gevolg kan zijn van door wolven aangerichte schade is schade waarvoor geen vergoeding geldt, mede op basis van de beleidskaders die provincies en BIJ12 hanteren.

1.7 Advies GD wolvenschade

Uitgangspunten waardetabellen schapenhouderij van Wageningen Economic Research

Wageningen Livestock Research en Wageningen Economic Research werken onafhankelijk van elkaar, en daardoor niet helemaal op basis van dezelfde uitgangspunten, aan waardebeoordeling van dieren. De waardebeoordeling van Wageningen Economic Research in het kader van uitbraken van besmettelijke dierziekten neemt alleen directe schade mee in de beoordeling, is nationaal en internationaal juridisch robuust gebleken en kan rekenen op een groot draagvlak. Na overleg met Peter van Horne van Wageningen Economic Research en Jan Verkaik van Wageningen Livestock Research komt GD tot het volgende advies. Voor de bepaling van de hoogte van tegemoetkomingen bij wolvenschade zijn de waardetabellen schapenhouderij van Wageningen Economic Research het beste uitgangspunt. Een omschrijving van uitgangspunten en de berekening hiervan staat vermeld in Bijlage 2. Aan het eind van ieder jaar vindt een actualisatie van de waardetabellen schapenhouderij plaats die vervolgens een jaar geldig zijn. Bij de actualisatie van de waardetabellen vindt afstemming plaats met taxateurs en vertegenwoordigers van de sector; GD en Wageningen Livestock Research nemen hieraan voortaan ook deel. Taxatie van de schade in het kader van uitbraken van besmettelijke dierziekten vindt plaats door taxateurs van DLV. Wageningen Economic Research heeft in opdracht van BIJ12 een waardetabel speciaal voor de taxatie van schapen bij wolvenschade opgesteld.

Andere schade

Naast de tegemoetkomingen op basis van bovenstaande waardetabellen adviseert GD ook om onderstaande schade te beschouwen als directe schade en dus te vergoeden in het kader van tegemoetkomingen bij wolvenschade:

- dierenartskosten die worden gemaakt om dieren te controleren op verwondingen nadat een koppel schapen in contact is geweest met een wolf;
- dierenartskosten bij een verwond landbouwhuisdier tot maximaal de taxatiewaarde van het dier; wanneer het dier na behandeling alsnog overlijdt, dan bedraagt de hoogte van de tegemoetkoming maximaal twee keer de taxatiewaarde;
- geleden schade door optreden van abortus;
- gederfde melkproductie op een melkschapenbedrijf;
- de voorrij- en afvoerkosten van een kadaver naar Rendac.

De directe schade volgens de definitie van provincies en BIJ12 (zie Bijlage 1) komt in aanmerking voor vergoeding. Dit houdt in dat vervolgschade en bijkomende schade, zoals de kosten die verband houden met herstel van omheiningen of andere zaken alsmede de tijd die de veehouder kwijt is om wolvenschade af te handelen (bijeendrijven van dieren, melden van schade, tijd voor DNA-onderzoek en opruimen van dode dieren en het behandelen van gewonde dieren) niet voor een tegemoetkoming in aanmerking komen.

Vergoeding van wolvenschade geldt voorlopig voor zowel bedrijfsmatige houders als voor hobbydierhouders; omdat de grens tussen beide arbitrair is zou het wenselijk zijn om dat in de toekomst zo te houden.

De emotionele schade bij de veehouder die het gevolg kan zijn van door wolven aangerichte schade is schade waarvoor geen vergoeding geldt, mede op basis van de beleidskaders die provincies en BIJ12 hanteren.

Snelle afhandeling

Bij het vermoeden van wolvenschade moet een houder die in aanmerking wil komen voor vergoeding binnen 24 uur melding doen van het voorval en daarbij het aantal gedode of verwonde schapen aangeven. Een deskundige beoordeelt vervolgens of de schade inderdaad mogelijk is aangericht door een wolf. Het verdient aanbeveling om vervolgens zo snel mogelijk tot afhandeling van het geval en vaststelling van de hoogte van de tegemoetkomingen te komen. Mocht een houder niet akkoord gaan met de getaxeerde hoogte van de tegemoetkomingen dan kan hij binnen acht dagen na ontvangst van het taxatierapport bezwaar maken bij BIJ12. Echter, de bewijslast ligt in dit geval bij de houder. Het bewijs moet zijn gebaseerd op feitelijke informatie en bijvoorbeeld worden ondersteund door data uit de centrale I&R-database en bankafschriften of overige documenten.

Pathologisch onderzoek

Verwondingen en sterfte bij dieren veroorzaakt door een hond, vos of wolf grijpen een deel van de houders zodanig aan dat zij graag zouden zien dat deze dieren direct worden afgevoerd. GD beschikt over een ophaaldienst voor kadavers en zou daarin een rol kunnen spelen door de gestorven dieren op te halen. Bij aankomst op GD zouden pathologen van GD ook monsters kunnen nemen voor DNA-onderzoek. In gevallen waarin wolvenschade minder aannemelijk is zou ook pathologisch onderzoek op de aangeboden schapen kunnen worden uitgevoerd. Dit onderzoek valt buiten de kaders die door provincies en BIJ12 worden gehanteerd en komt derhalve niet voor een tegemoetkoming in aanmerking. Indien er op dit moment sprake is van DNA onderzoek laten de provincies en BIJ12 dit door andere partijen uitvoeren.

1.8 Formulier om snelle afhandeling te bevorderen

Het verdient aanbeveling om wolvenschade zo snel mogelijk af te handelen en een indicatie te geven van de hoogte van de tegemoetkomingen en de doorlooptijd. Het via internet in kunnen vullen van een formulier dat direct een indicatie geeft van de mogelijke hoogte van tegemoetkomingen kan daarbij helpen. In Bijlage 2 staat een voorbeeld van zo'n in te vullen formulier op basis waarvan in veel gevallen de schade direct kan worden gekwantificeerd. BIJ12 zal zelf, mede aan de hand van de nu reeds beschikbare protocollen, nadere invulling geven aan de te gebruiken formulieren.

2. Literatuur

1. IPO 2019, Interprovinciaal wolvenplan. IPO, Den Haag
2. <https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade-informatie-per-diersoort/wolf/>
3. Peter van Horne, Wageningen Economic Research. Emailcontact vanaf 12-02-2019.
4. Handboek Kwantitatieve Informatie Veehouderij 2014/2015. Wageningen Livestock Research.

3. Bijlagen

Bijlage 1. Directie schade

De op basis van jurisprudentie door provincies en BIJ12 gehanteerde definitie van directe schade is schade die rechtstreeks aangericht wordt door de dieren aan het gewas (en dieren) zelf. Geen tegemoetkoming wordt dus verleend voor indirecte schade of gevolgschade. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft meerdere malen bevestigd dat het niet onredelijk is dat alleen schade die door dieren aan de gewassen zelf is aangericht voor een tegemoetkoming in aanmerking komt en dat bijvoorbeeld meer- en vervolgschade zoals een lagere omzet of kosten die gemaakt worden voor sortering en extra onkruidbestrijding slechts een afgeleide is van schade veroorzaakt door dieren en dat het verband tussen het schadeveroorzakende gedrag en die schade te ver is verwijderd om van een rechtstreeks gevolg te kunnen spreken. Die schade is niet direct gerelateerd is aan de bedrijfsmatig uitgeoefende landbouw. Denk hierbij bijvoorbeeld ook aan structuurschade aan gronden doordat dieren die gronden hebben betreden. Schade aangericht aan materialen die worden aangewend voor het (tijdelijk) afdekken van gewassen behoren ook niet tot directe schade die voor een tegemoetkoming in aanmerking komt (ABRvS, 23 maart 2005, 200407023/1, r.o. 2.5, ECLI:NL:RVS:2005:AT1995 en ABRvS, 26 maart 2008, 200705890/1, r.o. 2.6.4, ECLI:NL:RVS:2008:BC7605 en ABRvS, 8 augustus 2018, 201707597/1/A2, r.o. 4.2, ECLI:NL:RVS:2018:2636). In het kader van wolvenschade is directe schade dus schade aan de schapen; overige schade is indirecte schade.

Bijlage 2. Waardetabel Wageningen Economic Research

Waardetabel schapen

Wageningen Economic Research, Wageningen
P. van Horne en L. Puister

Achtergrond

Bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte op een bedrijf of bij een gedwongen ruiming bij een ernstige verdenking van een besmettelijke dierziekte is het zaak de ruiming snel en voorspoedig te laten verlopen. Echter voor dat tot ruiming over kan worden gegaan moet het vee geïdentificeerd, geteld en getaxeerd zijn. Pas daarna kan met de daadwerkelijke ruiming worden begonnen.

In opdracht van het ministerie van LNV zijn, na overleg met taxateurs en de sector, door Wageningen Economic Research waardetabellen schapenhouderij opgesteld. Het doel is een waarderingssysteem voor schapen dat een *reële* waardering van de dieren geeft, *juridisch robuust*, *transparant* is en *voldoende draagvlak* heeft in de sector. Het basis uitgangspunt is een waardering conform marktprijzen. Jaarlijks vindt een update plaats, zodat bij een uitbraak met de actuele cijfers snel een waardetabel met marktconforme waarden kan worden gemaakt.

Schapenbedrijf

Op een schapenbedrijf kunnen op een moment x de volgende dieren aanwezig zijn: ooiën, dekrammen en lammeren. Alleen voor de slachtlammeren is er duidelijk een marktmoment. Op het merendeel van de bedrijven zijn in het najaar de lammeren slachtrijp en worden deze dieren verkocht aan een slachterij. De slachtprijzen worden in de landbouwpers gepubliceerd. Alle bedragen in deze nota zijn exclusief BTW.

Waardering ooiën

Op schapenbedrijven worden allerlei rassen gebruikt. De waardetabellen hebben betrekking op alle gangbare kruisingen en kunnen worden samengevat onder de term 'boerenschaap'. Voor fokmateriaal (stamboek) is de waardering hoger. Naar schatting is dit voor minder dan 10% van de schapenstapel het geval. In Nederland is er geen marktnotering voor fokooiën.

Slachtschapen

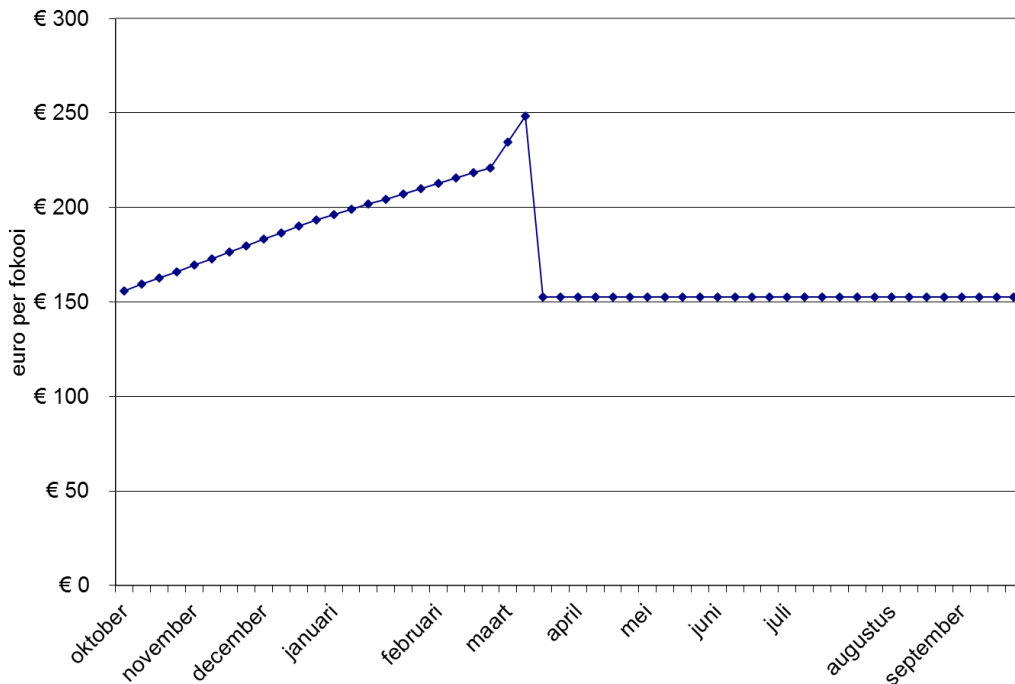
De prijs voor een slachtdier wordt op meerdere markten genoteerd (o.a. Leeuwarden, Utrecht en Purmerend). Het verschil tussen de minimum- en maximumprijs voor slachtdieren is echter groot. Wageningen Economic Research noteert een prijs voor schapen en lammeren per kg geslacht gewicht en berekent de gemiddelde prijs op basis van informatie van marktnoteringen. Op basis van een standaard gewicht wordt de waarde per dier berekend.

Waarde fokooiën

In de praktijk worden oudere en uitgeselecteerde ooiën verkocht als slachtschaap. De op een bedrijf aanwezige fokooiën zullen vaak een hogere waarde vertegenwoordigen dan de waarde als slachtschaap. Daarom wordt de waarde van de fokooi verhoogd met vast bedrag.

Drachtige ooiën

In het najaar worden de fokooiën gedekt. De draagtijd is 147 dagen (5 maanden min 5 dagen). Tijdens de dracht zal de waarde van de fokooi toenemen. In het laatste deel van deze periode nemen de kosten voor de schapenhouder toe. Vooral in de periode voor en rond het aflammeren zijn er extra kosten voor krachtvoer, diergezondheid, huisvesting en arbeid. Wageningen Economic Research heeft de kosten hiervan ingeschat en berekend. Figuur 1 geeft een voorbeeld.

Figuur 1. Waarde van fokooien met het verloop van de kosten tijdens de dracht.

In de praktijk zal de taxateur niet op weekniveau nauwkeurig de periode van de dracht kunnen schatten. Om deze reden wordt een tabel opgesteld waarbij de dracht wordt uitgedrukt in maanden. Tabel 2 geeft de waardetabel voor fokooien juist voor het aflammeren.

Tabel 2. Fokooien juist voor het aflammeren.

beschrijving	Waarde toeslag voor dracht (euro)	Waarde fokooi; ≤ 2,3 lam /ooi	Waarde fokooi; > 2,3 lam /ooi
Fokooi vlak voor aflammeren	+ xx	xx	xx

De waarden in Tabel 3, de tabel voor de taxateurs, hebben betrekking op een periode van een maand. Hierdoor zijn er verschillen met de waarden op weekbasis, zoals weergegeven in Figuur 1. Bedrijven met een gemiddeld aantal lammeren van 2,3 of minder, worden gewaardeerd via de basiswaarde zoals hierboven beschreven en in Figuur 1 is getoond. Van bedrijven met gemiddeld meer lammeren dan 2,3 per ooi krijgen de ooiën een meerwaarde, zoals in de laatste kolom van Tabel 3 is weergegeven. Zo'n ooi (gemiddeld meer lammeren dan 2,3 per worp) is vlak voor het aflammeren € 10 meer waard.

Tabel 3. Waardetabel drachtige fokooien.

beschrijving	Waarde toeslag voor dracht (euro)	Waarde fokooi; ≤ 2,3 lam /ooi	Waarde fokooi; > 2,3 lam /ooi
Fokooi, niet drachtig	Basiswaarde		
Fokooi+1 maand dracht			
Fokooi+2 maand dracht			
Fokooi+3 maand dracht			
Fokooi+4 maand dracht			
Fokooi+5 maand dracht			

Waardering fokrammen

De waarde van fokrammen is redelijk constant. Er is voor fokrammen geen marktnotering beschikbaar. De waarde van een fokram ('boerenschaap') is vastgesteld op xx euro excl. BTW per dier. Dit is een richtprijs waarvan de taxateur, met argumentatie, kan afwijken in positieve (hogere waarde) of negatieve (lagere waarde) zin. Hoewel dit geldt voor alle taxaties is dit zeker van toepassing bij de fokrammen. De genoemde prijzen zijn exclusief toeslagen voor stamboek en gezondheidsstatus.

Lammeren
Eindwaarde

Wageningen Economic Research berekent de marktprijs voor slachtooiën (boven 20 kg) en slachtrammen (22 tot 25 kg) gebaseerd op cijfers van marktnoteringen. Tabel 1 geeft naast de prijzen voor slachtschapen ook een overzicht van de maandprijzen voor ooi- en ramlammeren.

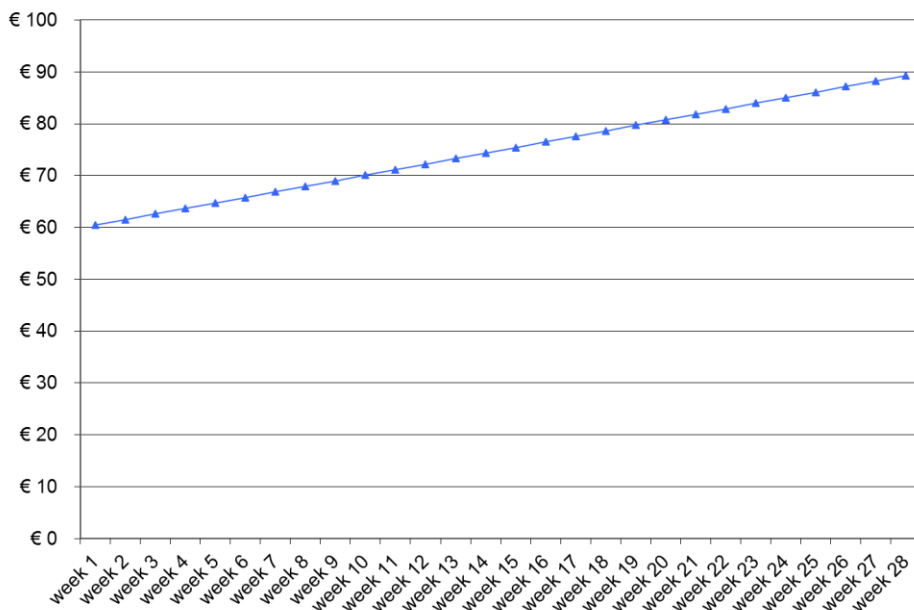
WUR heeft de marktprijzen voor lammeren, zoals maandelijks gepubliceerd op www.agrimatie.nl aangepast. De prijzen van slachterijen zijn met een groter aandeel meegewogen en er vinden enkele aanpassingen plaats voor provisies en transport.

Beginwaarde

Voor lammeren die pas geboren zijn is geen marktwaarde beschikbaar. In de waardetabel worden voor het pasgeboren lam de kosten van dracht gerekend verhoogd met kosten rondom het lammeren (o.a. arbeid) en perinatale uitval (7%). Bij een gemiddelde van 1,84 lammeren per ooi (1,98 geboren minus 7% uitval in beginperiode) is de waarde na de eerste risicoperiode na aflammeren berekend per lam.

Verloop van de waarde voor lammeren

Voor de tussenliggende periode van begin naar eindwaarde is geen marktwaarde bekend. De kosten voor de schapenhouder hebben vooral betrekking op voerkosten (melk van de ooi, weidegras) en arbeid van de schapenhouder. In de eerste weken na de geboorte heeft de schapenhouder extra kosten voor huisvesting, diergezondheid en arbeid. Tevens is er in de beginperiode lammerensterfte. Dit betekent dat in de eerste 4 weken na de geboorte de waarde van het lam relatief snel toeneemt. In de periode daarna gaan de lammeren met de ooi naar buiten. Tot aan de slacht is het verloop van deze kosten voor de gehele periode redelijk constant. Er mag dus een lineair verband verondersteld worden. Figuur 2 geeft een voorbeeld van het verloop van de waarde.

Figuur 2. Waardeverloop van lammeren (leeftijd is indicatief).

In de praktijk zal de taxateur de lammeren beoordelen op gewicht. Dit betekent dat er voor lammeren niet gewerkt kan worden met een waardetabel op basis van een indeling in weken (leeftijd). Tabel 4 geeft de waardetabel van lammeren.

Tabel 4: Waardetabel voor lammeren: 50% ooilam, 50% ramlam.

leeftijd	geslacht gewicht	levend gewicht	waarde (euro / lam)
0 tot 4 weken			
	5-10	10-20	
	11-15	20-30	
	16-20	30-40	
	21-25	40-50	marktwaarde*

Als er een aanleiding voor is, kan de taxateur een andere waarde hanteren voor de zwaardere rammlammen (26 tot 30 kg geslacht gewicht). In dat geval kan deze tabel niet voor de overige lammeren gebruikt worden, omdat de verhouding rammen/ooien waarschijnlijk niet meer 50/50 is.

Zuiglammeren

Een aparte categorie vormen de zuiglammeren. Een zuiglam is lam dat maximaal drie tot vier maanden oud is. Wageningen Economic Research registreert de actuele maandprijzen voor zuiglammeren. Taxatie zuiglammeren kan tot uiterlijk begin juni. Daarna zijn er geen zuiglammeren meer die voor deze hoge prijzen worden verkocht.

Weidelammeren

In de periode tussen juli en september/oktober kunnen lammeren verkocht worden als weidelam. Er is echter geen officiële marktnotering voor weidelammeren. Voor weidelammeren kunnen de prijzen uit Tabel 5 als maatstaf dienen. De categorieën 20– 30 en 30 – 40 kg levend gewicht kunnen daarbij als richtlijn worden aangehouden.

Toeslagen

De taxateur kan een toeslag toerekenen aan fokooien voor extra fokwaarde (stamboek) of voor gecertificeerd vrij van bepaalde ziekten. De volgende toeslagen kunnen worden toegerekend:

Rassen:

Stamboekschappen: toeslag per fokooi (alle rassen, uitsluitend dieren met stamboekpapieren).

Gezondheidsstatus:

Zwoegerziektevrij: toeslag per fokooi.

Scrapieresistent (met genotype ARR/ARR): toeslag per fokooi.

De genoemde toeslagen gelden ook voor fokrammen.

Beoordeling door taxateurs

De waardetabellen zijn opgesteld voor de meest voorkomende situaties op schapenbedrijven in Nederland ('het boerenschaap'). De waardetabel geeft een richtprijs waarvan de taxateur, met argumentatie, kan afwijken in positieve (hogere waarde) dan wel negatieve (lagere waarde) zin. In alle gevallen zal een taxateur de exacte situatie op het bedrijf moeten beoordelen. Hierbij is van groot belang dat de taxateur deskundig is op het terrein van de schapenhouderij.

Bijlage 3. Invulformulier voor dierhouders bij verdenking van wolvenschade

Voorbeeld van een in te vullen formulier op basis waarvan in veel gevallen de schade direct kan worden gekwantificeerd

Algemene informatie

Naam:	
Adres:	
Postcode en woonplaats:	
UBN:	
Telefoonnummer:	
Emailadres:	
Verdenking wolvenschade (ja/nee):	
Datum aanval wolf:	
Schapenras:	
Stamboek (ja/nee):	
Indien 'ja', naam stamboek:*	
Status gezondheidsprogramma's	
- scrapieresistent (ja/nee)*	
- zwoegerziektevrij (ja/nee)*	
- CL-vrij (ja/nee)*	
Grootte van de kudde (vóór de aanval)	
Aantal gedode schapen	

Achtergrondinformatie van gedode dieren:

	Invullen wat van toepassing is						
Dieridentificatie (volledig diernr.)	Geslacht (ooi/ram)	Lam/ volwassen dier	Geboorte datum	Gebruiksdoel dier (melkschaap/fokdier/ vleeslam/anders)	Indien anders, doel invullen: (bijv. hobby, therapie of begrazing)	Drachtig (ja/nee)	Indien drachtig, aantal maanden invullen:

Achtergrondinformatie van gewonde dieren:

	Invullen wat van toepassing is						
Dieridentificatie (volledig diernr.)	Geslacht (ooi/ram)	Lam/ volwassen dier	Geboorte datum	Gebruiksdoel dier (melkschaap/fokdier /vleeslam/anders)	Indien anders, doel invullen: (bijv. hobby, therapie of begrazing)	Drachtig (ja/nee)	Indien drachtig, aantal maanden invullen:

*Documentatie aanleveren op basis waarvan controle plaats kan vinden.